

TARTALOM

BEVEZETŐ	2
VIZSGÁLAT	2
<i>Történeti leírás</i>	2
<i>Régészeti örökség</i>	3
<i>Természet, táj, tájhasználat – településhálózat és településszerkezeti összefüggések</i>	4
<i>Településkép és utcaképek</i>	4
<i>Településszerkezet és területhasználat</i>	5
<i>Településkarakter: telekszerkezet és telekhasználat, beépítési mód és épülettípusok</i>	6
<i>Védettségek: régészeti és műemléki, területi és egyedi</i>	6
<i>Országos védelem</i>	7
<i>Régészeti terület</i>	7
<i>Műemléki védelem</i>	9
<i>Helyi értékvédelem</i>	10
TÁJI ÉRTÉKEK	13
EGYEDI TÁJÉRTÉKEK	13
TERÜLETHASZNÁLAT ÉS TERÜLETI ÁLLAPOT A KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG ÖSSZEFÜGGÉSRÉNDISZERÉBEN	14
VÁLTOZTATÁSI SZÁNDÉKOK	14
TELEPÜLÉSHÁLÓZATI ÉS TÁJHASZNÁLATI VÁLTOZÁS	14
TELEPÜLÉSSZERKEZETI, TERÜLETHASZNÁLATI ÉS BEÉPÍTETTSÉGI VÁLTOZÁS	14
INFRASTRUKTURÁLIS VÁLTOZÁS	15
NÉPESSÉG, ÉLETMÓD, TÁRSADALOM, KULTÚRA VÁLTOZÁSA	15
HATÁSELEMZÉS A KÜLÖNBÖZŐ HATÁSTERÜLETEK KIJELÖLÉSÉVEL (HATÁSVIZSGÁLAT ÉS JAVASLATOK)	15
VÁRHATÓ HATÁSOK	15
TERMÉSZETI, TÁJI HATÁSOK, A TÁJKARAKTER VÁLTOZÁSÁNAK HATÁSAI	15
TELEPÜLÉSKÉP FELTÁRULÁSÁNAK VÁLTOZÁSAI	15
RÉGÉSZETI EMLÉKEK FELTÁRTHATÓSÁGÁNAK, MEGMARADÁSÁNAK, BEMUTATHATÓSÁGÁNAK VAGY PUSZTULÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI	15
TÖRTÉNETI TÉRBELI RENDSZEREK ALAKULÁSA	16
MŰEMLEKI EGYÜTTESEK, MŰEMLEKEK ESZMEI, HASZNÁLATI ÉS ESZTÉTIKAI JELENTŐSÉGÉNEK ALAKULÁSA A TÁJBAN, TELEPÜLÉSSZERKEZETBEN, ÉPÍTETT KÖRNYEZETBEN, A TELEPÜLÉS ÉLETÉBEN	17
MŰEMLEKEK MEGÚJÍTÁSÁNAK ÉS FENNTARTHATÓSÁGÁNAK GAZDASÁGI ESÉLYEI	17
TELEPÜLÉSKARAKTER VÁLTOZÁSÁNAK HATÁSAI	17
KÖRNYEZETI TERHELÉSEK ÉS AZ ÉPÍTETT ÖRÖKSÉG MŰSZAKI ÁLLAPOTÁNAK ÖSSZEFÜGGÉSEI	17
FOLYAMATOK IRÁNYA, VISSZAFORDÍTHATÓSÁGA	17
KÁRENYHÍTÉS LEHETŐSÉGE, KÖLTSÉGE, ILLETVE ELLENTÉTELEZÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI	17
ÖSSZEFOGLALÓ	17
JOGSZABÁLYI KÖRNYEZET	18
FELHASZNÁLT IRODALOM	20
NYILATKOZAT	22

BEVEZETŐ

Jelen dokumentáció Vág község településfejlesztési koncepciójának és településrendezési tervének megalapozása és alátámasztása céljából készült a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV tv rendelkezése alapján, összhangban az örökségvédelmi hatástanulmányról szóló 4/2003. (II. 20.) NKÖM rendelettel, és az építészeti örökség helyi védelmének szabályairól szóló 66/1999 (VIII. 13.) FVM rendelettel.

A tanulmány célja a településen található kulturális értékek feltárása, illetve azok megőrzésének elősegítése. A települési értékek felkutatása illetve védelme meghatározó lehet a község identitásának megerősítésében (település megtartó erejének fokozásában). A fejlesztések érvényesülésének fontos feltétele, hogy azok a már meglévő környezeti értékekre figyelemmel valósuljanak meg. Egy új fejlesztési terület, illetve egy új épület tényleges értékének jelentős része abban a többletben realizálódik, ami a környezet a település már meglévő értékeiből vetül rá. A települési környezet értékeinek védelme, a hozzájuk való igazodás nem csak kulturális, esztétikai igény, egyben gazdasági érdek is, melyet kulturált módon, esztétikai eszközökkel lehet teljesíteni. *Ebből következően először fel kell ismerni, és különböző eszközökkel védeni kell a települési szövet épített környezeti értékeit, másodsor az új fejlesztéseknél, azok építészeti kialakítása során igazodni kell ezekhez az értékekhez.*

Jelen munkát a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. tv. alapján szerzői jogvédelem illeti meg. A közölt adatok szerződéstől eltérő célra való felhasználása, a régészeti lelőhelyekre és a régészeti érdekű területekre vonatkozó adatok nyilvánosságra hozása vagy továbbadása harmadik fél számára csak a szerző engedélyével, a 17/2002. (VI.21.) NKÖM rendelet 7. §, valamint a 47/2001. (III.27.) Kormányrendelet szabályai szerint történhet.

VIZSGÁLAT

Történeti leírás

Vág a Rábaköz délnyugati részén a Rába folyó mellett fekszik. A település neve a bizonytalan eredetű. Nem meggyőző az a feltevés, mely szerint a név a nyugati gyeplővonal védelmére rendelt „erdővágókkal” van kapcsolatban. A falu birtokosa végig az egész középkor folyamán a több ágra szakadó Vághy család, amely a tehető középirtokosok közé tartozik. A község legkorábbi okleveles említése 1263-ból maradt ránk. Ebben a Vághy család ősei felosztják egymás közt az ősi birtokot. A határok kitzése során fontos információkat közölnek velünk az akkori határbeli viszonyokról, megtudhatjuk azt is, hogy a községnek már ekkor temploma is van, és mellette terül el a temető. A 14. és a 15. században még további birtokosztályokra került sor a Vághy családon belül. A birtokfelosztások következményeként a késő középkorban a falu több településrészre szakad: a 14. századi oklevelek még csak Kis-Vág és Nagy-Vág falukat említenek; 15. században azonban már Közép-Vágról és Egyházas-Vágról is hallunk. A felosztásnak megfelelően a Vághy család egyes ágai a Kisvági és a Nagyvági előnévvel tűnnek fel a korabeli forrásokban.

Ha az egyes települések (vagy inkább településrészek) elhelyezkedését firtatjuk Nagy-Vág és Kis-Vág esetében viszonylag könnyű helyzetben vagyunk, mivel e kettő ugyanezen a néven az újabbkorban is létezett, lényegében a mai Vág falu nyugati és keleti részéről van szó (a nyugati rész volt Nagy-Vág, a keleti Kis-Vág). A két rész között a 18. században még beépítetlen terület húzódott. Nevéből következően Közép-Vág a kettő között helyezkedhetett el, a 18. századra azonban ez a településrész eltűnt. Egyházas-Vágnak neve alapján a plébániatemplom környékén kellett állnia. A középkori templom a temetővel együtt nem a mai helyén állt, hanem a település délkeleti szélén (az egykori Kis-Vág déli szélén), az Álló nevű dűlőben. Egyházas-Vág eszerint Kis-Vágtól délre, a Rába irányában helyezkedett el. A településrész feltehetően a 16-17. századi zavaros viszonyok (török betörések, protestantizmus térhódítása) közepette, a templom pusztulásával egyidőben néptelenedett el.

Az írott forrásokból kiderül, hogy a Szent Jakabról elnevezett középkori templomot a 16. század végén még használták; az 1697-es egyházlátogatási jegyzőkönyvben viszont már az olvasható róla, hogy a falun (Kis-Vágon) kívül teljesen romos állapotban van, felszerelési tárgyai szinte teljesen hiányoznak. A temető a templomtól távolabb helyezkedik el, de ugyancsak a falun kívül. A templom romjait a helybeliek később teljesen széthordták, és beépítették saját házukba. Az épület helyét a 19. századra fű lepte be, és itt jelölték ki a községi legelőt. A század végén, 1893-ban a legelőt feltörték, és előkerültek a templom és a temető maradványai. A

község monográfiája, Németh Imre szerint a templom romjai az 1920-as években még elég jól látszanak a szabad mezőn.

A községet végig a középkor folyamán birtokló Vághy család a 17. században kihalt. Ezt megelőzően, már a 16. század elején birtokaik egy része beházasodás révén a Vathayak kezébe ment át. A török a 16-17. század folyamán többször elpusztította községet. Vathay Lőrinc 1560 körül Nagy-Vág területén erődített kastélyt (castellum) épített, amely a következő évtizedekben egyik fontos láncszeme lett a Rába-vonal török elleni védelmének. A későbbiek folyamán többször átépített kastélyt az 1920-as években bontották le véglegesen. Helyét a mai Rába-híd közelében, a 20. századi TSz-telep területén kereshetjük. A mellékelt 18-19. századi térképeken a Rába-átkelő mellett, nem messze a község vízimalmától, nagyobb négyzetes alaprajzú épületet látunk, amely a török kori kastéllyal azonosítható.

1602-ben Vathay Ferenc halálával megszűnt Vágon a Vathay földesuraság. Ebben az időben Vág lakossága már teljes egészében evangélikus, talán ez is lehet az oka annak, hogy a plébániatemplomot sorsára hagyták. A 17. század végén a község nagy része a Polányi család tulajdona lesz, akik a katolikus restauráció előmozdítói voltak. 1730 körül ők építtetik fel az új, barokk templomot, amely a két falurész közötti üres területen kap helyet. Idővel a templom környéke betelepül és lassanként a különálló településrészek összeolvadtak. A 17. század végén 214 a lakosok száma, ebből 200 evangélikus, s mindössze 14 katolikus. A 18. század folyamán földesurait követve a lakosság fokozatosan visszatér a katolikus hitre.

Vág közigazgatási területe magába foglalja egy elpusztult középkori falu határát vagy annak egy részét is. A falu Barba, Barbaháza, Borbaháza, illetve Barabásföldre néven bukkan fel az oklevelekben. Az Árpád-kori eredetű község a Vághy és a Kanizsai család birtokai közé tartozott. A falu helyét a vág-szili határ közelében, a Vági-halom környékén kereshetjük, régészeti emlékei egyelőre nem ismertek, illetve minden kétséget kizáróan nem azonosíthatóak.

Régészeti örökség

A régészeti örökség számbavételét a múzeumi adattári (a Soproni Múzeum és a győri Xántus János Múzeum Régészeti Adattára) és a régészeti szakirodalmi adatok áttekintésével kezdődött. A vizsgálat másik részét a régészeti terepmunka jelentette. A terepbejárás során elsősorban a szakanyagokban és a szakirodalomban szereplő, de még azonosítatlan lelőhelyeket próbálták meghatározni, és a középkori Vág falunak, illetve a falu különféle településrészeinek és templomának írott forrásokból kikövetkeztethető maradványait felkutatni. Ezen kívül bejárásra kerültek azok a területek, ahol egyéb okok folytán régészeti lelőhelyek előkerülésére számítani lehetett.

A középkori templom a temetővel együtt nem a mai helyén állt, hanem a település délkeleti szélén (az egykori Kis-Vág déli szélén), az Álló nevű dűlőben. A régészeti kutatás során maradványait sikerült azonosítani (4. lelőhely, lásd alább). A templom helye körül előkerült felszíni telepnyom minden valószínűség szerint a késő középkori Egyházas-Vág régészeti emlékeivel azonos.

A Vág területén található régészeti lelőhelyeken a népvándorláskor kivételével minden nagyobb régészeti korszak emlékműve képviselve van. Említést érdemel a 2. lelőhely (Téglás-domb), ahol több más régészeti jelenség mellett római kori villaépületet is rejt a föld. Figyelemre méltó továbbá a település környékének középkori emlékekben való gazdagsága. A középkor időszakából származó telepnyomok közül a 3. és a 4. lelőhely (Temető-dűlő, Egyházasvág-Templom) a középkori Vág falu maradványait őrzi, így a település története szempontjából külön jelentősége van. A 4. lelőhelyen az Egyházas-Vág nevű késő középkori településrész régészeti emlékei találhatóak. Itt kerültek elő a már a 13. századi forrásokban is említett vági templom romjai. A Szent Jakab apostol tiszteletére szentelt templomot az írott források szerint a 17. században a hívek már nem használták, így már ekkor erősen romos állapotban volt. A templom mellett állt a temető, ahová viszont a 17. század végéig temetkeztek. Az 5. lelőhelyen található középkori telepnyomok talán az erre a környékre lokalizálható Árpád-kori eredetű Borbaháza falu régészeti emlékei. A kérdés további kutatást igényel.

Vág környékén régészeti érdekű területnek minősül a régészeti lelőhelyek közvetlen környéke, a lelőhelyek szélétől számított 200 méter távolságig. Ebbe a kategóriába tartozik továbbá a község belterületének egésze. Ez utóbbi helyen a középkori Vág falu több, írott forrásokból ismert településrészének maradványai sejthetőek. Ezen

belül külön figyelmet érdemel az egykori TSz-telep területe, ahol feltehetően a 16-17. századi erődített kastély (castellum) maradványai rejlenek (220, 231/1. hrsz). A település hajdan vízjárta területén régészeti érdekű területnek számítanak még a magasabb kiemelkedések és dombvonulatok.

A település területén régészeti feltárás, még nem folyt, információink lakossági adatgyűjtésből és felszíni leletgyűjtésből származnak.

Természet, táj, tájhasználat – településhálózat és településszerkezeti összefüggések

Vág a Rábaköz délnyugati részén, a Rába mellett fekszik. A község területe, mint ahogy a Rábaköz nagy része a Rába hordalékkúpja. A felszint a Rába fiatal öntésszapjából kialakult öntéstalajok alkotják, a homokos öntésagyag alatt néhány méterre Rába-kavicsmező helyezkedik el. A felszín tagoltsága igen csekély, a sík felszínből helyenként szél által kialakított 1-4 méter magas dombhátak emelkednek ki. Ezek a kiemelkedések a múltban az emberi élet szempontjából fontos szerepet játszottak, hiszen a vizek kiöntései miatt elődeink csak itt tudtak letelepedni. A felszint helyenként kiszáradt fattyúágak (hajdani Rába-medrek) hálózata tagolja. A község területének jelentős része a szabályozások előtt árterület volt. A Rába szabályozása előtt a folyó évente kilépett medréből, és a szétterülő vizek gyakran jelentős kárt okoztak. A 19. század végén szabályozták a folyót és árvédelmi töltéseket építettek, ezzel az árvizek megszűntek.

A 18. században és a 19. század első felében a művelt területek a település területének még csak kisebb részét tették ki. A községről készült korai térképeken még hatalmas kiterjedésű erdőket és réteket figyelhetünk meg. Az erdőterületek zöme a településtől keletre és északra, de zömmel a Rába mentén helyezkedett el (Vági-erdő). A fűtermő területek hajdan főként a községtől északra, a Széles-árok nevű fattyúmeder mentén, illetve Rábasebes felé a Rába folyásához közel helyezkedtek el. A leírt helyzetnek megfelelően nagy fontossága volt a múltban a legeltető állattartásnak, nemcsak a marha-, ló-, hanem a sertéstartásnak is. A folyószabályozások előtt nagy szerepe volt még a községben a különféle halászati formáknak. Meg kell említeni a vízimalmokat is, amelyeknek a gőzgépek elterjedése előtt kitüntetett fontossága volt a mindennapi életben. Vág mellett két vízimalom is forgott a Rábán (a Rába két ágán). A folyók szabályozásával az árvizek és velük az ártéri haszonvételek megszűntek.

Mára a helyzet alapvetően megváltozott: a község határának túlnyomó része művelés alatt áll, nagyobb összefüggő erdő lényegében nincs, kisebb ligeterdők a Rába hullámterében fordulnak elő. A hajdani kiterjedtebb rétek, legelők maradványai eltekintve néhány apróbb gyepfolttól, ugyancsak a Rába hullámterére szorultak vissza. Az összetett szerkezetű község változatos településtörténeti múltra tekint vissza. Mint láttuk a középkorban még három, illetve négy településrészből tevődött össze: Nagy-Vágból, Kis-Vágból, Közép-Vágból és Egyházas-Vágból. E településrészekből az újkorra csupán kettő maradt, Nagy-Vág (Vág) és Kis-Vág. Nagy-Vág a Rába átkelőjénél jött létre, kezdetben mindössze egyetlen hosszú, a folyóval többé-kevésbé párhuzamos utca alkotta a falut (a mai Kossuth Lajos utca és a Nagy utca elődje). A főutca mellett magányos házakat vagy kisebb házcsoportokat látunk a korai térképeken. Kis-Vág Nagy-Vágtól keletre és rá merőlegesen egyetlen rövid utcából állt (a mai Kisvág utca elődje). A két falurész közötti üres terület a 19. századtól kezdve beépült, köszönhető ez részben a tudatosan ide helyezett templomnak. Lassanként a különálló településrészek összeolvadtak, mind településszerkezeti, mind pedig közigazgatási értelemben; számos új utca keletkezett és létrejött a mai összetett szerkezetű Vág község.

Településkép és utcaképek

Faragott díszes székelykapu köszönti a három irányból ide érkező vendégeket. Gondosan rendben tartott utcák, házak, parkok adják a falu képét. Autóbuszsal Csorna és Pápa irányából közelíthető meg.

A településkép eklektikus, a településen jelentős a régi épületek aránya az újjépítésű lakóépületek mellett. Van több régi, karakteres ház is a faluban a településen az: utcára merőleges tetőgerincű nyeregtetős, vagy kontyolt nyeregtetős, hagyományos homlokzati kialakítású lakóház, de megtalálható gyakran az utcával párhuzamos kialakítás is. Az épületállomány és az épített táji elemek állaga jó. Az épületekhez tartozó zöldterületek rendezésével viszonylag kis összegből egységesíteni lehetne a településképet. Jelentős és értékes zöldfelület található a település közterületein, megőrzésük és fenntartásuk szükséges lenne.

Településszerkezet és területhasználat

Településszerkezet

A település szerkezetének kialakulását alapvetően befolyásolta a domborzat és vízrajz. A falu a Rába bal partján alakult ki, egy kisebb kiemelkedő, az áradásokkor biztonságosabb dombháton. A falu kialakulásában jelentős szerepet kaphatott a Rábán lévő átkelő is.

A falu eredetileg két településrész Kisvág és Vág települések összenövésével jött létre. A két falurész között épültek ki az intézmények, templom, a posta, a polgármesteri hivatal.

A településszerkezet alakulása a katonai felmérések alapján nyomon követhető. A katonai felmérésekről készült térképek a Hadtörténeli Múzeum térképtárának állományából származnak.

Az 1784-ben készült I. katonai felmérés alapján már fel tudjuk ismerni Vág történelmi útvonalaait (mai Nagy utcát, a Kossuth utcát, Templom utcát). A vági településrésztől elkülönül Kisvág falu, ahol csak néhány épület látható a mai Kisvág utca mentén. A korai térképeken tipikus egyutcás, oldalhatáron álló beépítésű településként tűnik fel: a telkek az egyenesen, a Rábával párhuzamosan haladó főút két oldalán szigorú sorakoznak. Az úthálózat gerince a Nagy utca, amelyek keleten a mai Templom utcába csatlakozik. Ugyanezt a beépítést találjuk a Kisvág utca mentén. A kereszteződésnél templom helyezkedik el. A Nagy utcától délre nagy kiterjedésű valószínűleg erődített kastélyt jelöl a térkép, ahol ma állattartást folytatnak. A Rába átkelő a mai Wathay tér környékén volt. A Rába-átkelő mellett, több vízimalmot ábrázol a térkép.

A településszerkezet, a telekstruktúra az 1852-55-ben készült, II. katonai felmérést bemutató térképen már részletesebben látható. A település gyakorlatilag még mindig két különálló faluból áll: Kis Vágh és Vágh. A mai Petőfi Sándor utca kezdeménye már észlelhető, amitől északkeletre, illetve az mai Ady tér környékén beépítést láthatunk. A hajdani erődítmény helyén nagy egybefüggő beépítést láthatunk, ami valószínűleg a hajdani kúria épülete volt. Az ősi településszerkezet korunkig nem sokban változott.

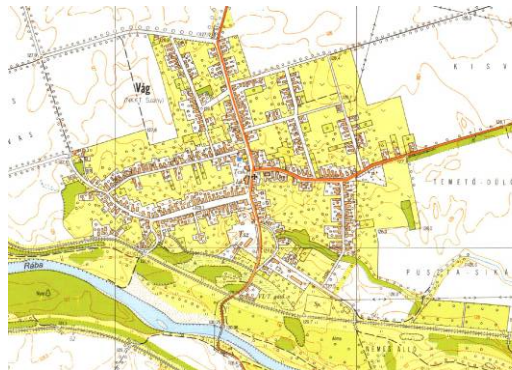
Az 1879-ben készült, III. katonai felmérés térképén a településen nem tapasztalható különösen nagy változás, északi irányban és igen kismértékben terjeszkedett. A település magjában található kúria épülete további gazdasági épületekkel kiegészül, a település utcáinak beépítése tovább folytatódott. A két településrész közötti rész kezd összeérni a lakóterületek terjedésének köszönhetően. A település északi részén a mai Templom útról keleti irányban feltáró útról a mai Vág József utca alakul ki, ami mentén a településképebe illeszkedő lakóépületek kerülnek kialakításra (oldalhatáron álló beépítés).

A III. katonai térkép 1930-as években történő felújítása kapcsán, alapvető szerkezeti változás nem látható. A Vörösmarty utca menti beépítés sűrűsödik, jobban kiépül. A kúria gazdasági épületszárnyai eltűnnek. A Rába szabályozása már megtörténik.

Az utolsó katonai felmérés óta jelentős beépítések jelentek meg a település Észak-Keleti részén, a Zöldfa, Béke, Szabadság utca kialakítása kétoldali beépítést eredményezett. A Nagy utcával párhuzamosan a Petőfi Sándor utca új utca végig kiépült, de déli oldalának beépítése még nem történt meg.

Településkarakter: telekszerkezet és telekhasználat, beépítési mód és épülettípusok

A lakókörnyezeti karakterek vizsgálatánál a következő jellemzőket vettük figyelembe:

- az utcahálózatot,
- a telek méretét, formáját,
- az épület elhelyezését,
- a lakóépület karakterét,
- az udvar és kert használatát (melléképítmények elhelyezése),
- építészeti elemeket (utcafront homlokzati kiképzése, nyílászárók, ormfal és tetőfelépítmények tornác, udvari homlokzat, jellemző anyaghasználat)

Ezek alapján megkülönböztethető településrészek:

- *Hosszú, hagyományos nagyméretű szalagtelkes (a Nagy utca, Petőfi utca, Kisvág utca menti beépítések)*

Ezek a falu legrégebbi utcái. Szélességük változó, a Nagy utca 16-30m közötti, a Petőfi Sándor utca mindössze 6 m széles az ingatlan-nyilvántartási térkép szerint, de a valóságban a közterületként használt sáv valamivel szélesebb. Az utcákra merőlegesen alakultak ki a nagyméretű keskeny, mély telkek, szélességük átlagosan 14-16 m, de a legkeskenyebbek alig érik el a 9 m-t, a területük 2000 m² körüli. A Nagy utcai telkek megosztásával alakult ki a Petőfi utcai teleksor, melynek beépítése a mai napig nagyon hiányos. A Kisvág utca két oldalán a hagyományos telekszerkezet a mai napig megmaradt. A telkek általában oldalhatáron álló módon épültek be változó előkerttel (0-4 m). A telken általában a nagyobb épületek egy sorban helyezkednek el (soros udvar) a lakóépület mögött, különállóan, vagy a főépülethez csatlakozóan, a keskeny udvaron velük szemben legfeljebb apróbb épületek találhatóak (nyári konyha, szin stb.) Karakterét tekintve az utca képe elég vegyes. Található háromszatú ház, nagyobb hajlított ház, néhány kockaház. Megmaradt néhány századforduló táján

épült, építészeti értékű épület, jellegzetes vakolatdíszítéssel az utcai homlokzatokon. A homlokzatokat kiemelt párkány és egyszerűbb homlokzat díszek tagolják.

- *Az egykori „faluszéle” (Ady tér környéke és a Nagy utca Rába utcai csomópontjától délre eső területek)*

Az utcák szabálytalan szélességűek, 10-20 m között változnak, az ezekről nyíló közök azonban nem érik el a 6 m-t sem. A telekszerkezet szabálytalan, a telkek egy részének nincs közterületi kapcsolata. Az épületek is elszórtan, szabálytalanul épültek, egyes házak gyakorlatilag „úszó”telteken állnak, több önálló helyrajzi számon. Egyes telkek területe alig éri el a 400 m², míg van olyan telek, mely meghaladja a 3500 m²-t. A hagyományos épületek jelentős része mára átépült, vagy lebontották.

- *„Rendezett”, falusias lakóterület (a település északkeleti része)*

A település történelmi útvonalairól leágazó, egymással merőlegesen csatlakozó, szabályos, 15-20 m széles lakóutcák tárják fel a területet. A telkek is zömében szabályosak, de változó méretűek. Vannak mindössze 11 m széles, 600 m²-es telkek, de találhatóak 2000 m²-t is meghaladók. Az épületek általában előkerttel épültek, oldalhatáron állóak. A melléképületek zömében a lakóépület mögött sorakoznak. Az utcaképek jellegüket tekintve itt is változatosak, de a Zöldfa utca egy szakaszán egy korszakban épült, egységes beépítés található.

Védettségek: régészeti és műemléki, területi és egyedi

A helyi építési szabályzat az érték védelemmel kapcsolatos előírásokat tartalmazza, de nem szabályozza a helyi értékek megóvását elősegítő önkormányzati eszközök rendszerét (pályázatok, támogatások). A települési értékek védelmében azonban mielőbb szükséges, hogy az önkormányzat a helyi építészeti értékek védelméről és azok forrás biztosításáról rendeletet alkosson.

Országos védelem

Régészeti terület

- régészetileg védett területek:

A nyilvántartott régészeti lelőhelyek általános védettséget élveznek. A település területén külön rendeletben fokozottan vagy kiemelten védett régészeti lelőhely nem található.

- nyilvántartott régészeti lelőhely és környezete:

A nyilvántartott régészeti lelőhelyek általános védettséget élveznek. A település területén külön rendeletben fokozottan vagy kiemelten védett régészeti lelőhely nem található. Hozzá kell tenni, hogy a 2. és a 4. lelőhelyen található régészeti értékek jelentőségük és permanens veszélyeztetettségük miatt kiemelt védelemre tarthatnának igényt.

A régészeti lelőhelyek jellegéből adódóan a pontos lokalizáció, még inkább pedig a pontos kiterjedés általában nem határozható meg pusztán a felszíni jelenségek alapján. A beépített vagy felszíni kutatásokra egyéb okok miatt alkalmatlan területeken véletlenszerűen előkerült leletek esetében többnyire nincs lehetőség a lelőhely kiterjedésének megállapítására. Az adattári és szakirodalmi adatok, valamint az elvégzett helyszíni beazonosítások alapján jelenleg az azonosított lelőhelyekkel érintett területek az alábbiak (lelőhelyenként a helyrajzi számok).

Megjegyzendő, hogy a Megbízótól kapott térkép kataszteri adatai felvételének idejét nem ismerjük, ezért a helyrajzi számok egy részének érvényességét illetően kétség merülhet fel. A településszerkezeti terv jóváhagyása előtt feltétlenül ellenőrizni kell az alább megadott helyrajzi számokat! Ennek hiánya súlyosan veszélyeztetheti a régészeti örökség elemeinek megőrzését!

1. lelőhely. Iskola.

Régészeti jelenségek: Kőeszköz. Őskor.

Leírás: A leletet a község általános iskolájának udvarán 1960 körül találták. Kérdés, hogy szórványleletről van-e szó, vagy pedig a megjelölt helyen őskori telep vagy temető maradványai rejlenek. A lelőhelyet adatgyűjtésből ismerjük.

Forrás: Xántus János Múzeum Régészeti Adattára /a továbbiakban: XJM RA/ 541-69.

Helyrajzi számok: 305, 310, 311, 312/1-2.

2. lelőhely. Téglás-domb.

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom (villa), római kor. Téglasír (temető?), római kor. Felszíni telepnyom, őskor.

Leírás: A 19. század óta ismert gazdag római kori lelőhely a községtől nyugatra, a szili határ mellett, egy kelet-nyugati irányban elnyújtott dombon, és a domb déli előterében helyezkedik el. A domb nyugati, kicsúcsosodó részén a szántott felszínt nagy sűrűségben borító téglá-, és kőtöredékek római villa helyét jelzik. Az épületmaradványoktól mintegy 50 méter távolságra szántás közben téglasír került elő. A domb környékén több más sír előkerüléséről is írnak (Felber János páli plébános 1910-ben ásatást végzett itt), ez utóbbi helyet azonban nem lehet lokalizálni, illetve nem lehet tudni, hogy a lelőhelyhez tartozik-e, vagy sem. A római épületmaradványokat a szántás erősen veszélyezteti. A lelőhelyet terepbejárás és adatgyűjtés alapján ismerjük.

Forrás: XJM RA 682-71, 540-69, 541-69, 549-69, 73-13.; Bella Lajos: A Sopronymegyei Régészeti Társulat 1893. évi működéséről. Arch. Ért. 14. (1894) 375-376.; Bella Lajos (szerk): A Sopronymegyei Régészeti Társulat második évkönyve. Sopron. 1892. 85.; Bella Lajos: Jelentés a Sopronymegyei Régészeti Társulat 1893. évi működéséről. Sopron, 1894. 28.; Németh Imre: Vág sopronvármegyei község története. Pápa, 1931. 7-9.

Helyrajzi számok: 011/15, 16, 18, 19; 012/1, 3; 013/5-8.

3. lelőhely. Temető-dűlő.

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom, középkor.

Leírás: A lelőhely a községtől keletre az ún. Temető-dűlőben, egy kiszáradt érmeder északi oldalán található. A területen nagy mennyiségben került elő a 11-12. századra jellemző leletanyag. A lelőhely nyugati széle bizonytalan, feltehető, hogy a község beépített részére is kiterjed.

Forrás: A szerző terepbejárása.

Helyrajzi számok: 068/2; 096/8, 19-22; 420; 422; 424-426; 431-435; 441-442.

4. lelőhely. Egyházaskő-Templom.

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom, templom és temető. Középkor.

Leírás: A lelőhely a fentebb említett érmeder déli oldalán, az ér és a Rába között helyezkedik el. A kiszáradt meder partján kisebb, de jól észrevehetően kiemelkedő dombocskán nagyszámú téglá-, és kőtöredék hever a szántásban. Ugyanitt rengeteg kerámia-töredéket is került elő, közte számos nagyobb, összeilleszthető darabbal. Az épület-maradványok kétségkívül Vág falu középkori templomának romjai. A dombocska felszínén emberi csonttöredékeket találtam, melyek a plébániatemplom melletti középkori és kora újkori temető kiszántott sírjai lehetnek. Az írott források szerint a templomot a 16. századig, a temetőt a 17. század végéig használták. A lelőhelyet (a templomot és a temetőt) a szántóföldi művelés erősen károsítja. A dombocska körüli nagyobb felületen középkori településre utaló leletek kerültek elő. A település(rész) jól azonosítható a késő középkori oklevelekben szereplő Egyházaskő faluval. A telepnyom nyugati és déli széle bizonytalan, mivel ebben az irányban terepbejárást nem lehet végezni. (4-5. ábra)

Forrás: A szerző terepbejárása.

Helyrajzi számok: 305; 310-311; 312/1-2; 337-339; 341-368.

5. lelőhely. Almás.

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom, középkor.

Leírás: A lelőhely a Páli felé vezető országút nyugati oldalán, az Almásnak nevezett dűlőben található. A telepnyom déli és nyugati irányú kiterjedése bizonytalan. A leletanyag eloszlása arra utal, hogy a lelőhelynek csak az északkeleti szélét sikerült megtalálni.

Forrás: A szerző terepbejárása.

Helyrajzi számok: 035/22-28.

Azonosítatlan lelőhelyek:

Régebbi szakanyagokban több olyan lelőhelyet említenek, amelyeket a rendelkezésre álló információk alapján ma már megközelítő pontossággal sem lehet lokalizálni. Ezeket a lelet-előfordulásokat azonosítatlan lelőhelyként tartjuk számon, és mivel érdemben nem szólhatnak bele a településfejlesztési koncepció kialakításába, ezért nem tárgyaljuk őket.

-Téglás-domb (Téglás-dűlő vagy Avas): Vág és Szil határa közelében, a Linkó mellett keresendő. Római villa. Római téglasír: a villa helyétől nyugatra mintegy 50 méterre szántás közben bukkant elő. RA 682-71, 540-69, 541-69, 549-69, 73-13.; AÉ 1894. 375-376., Sopron megyei régészeti társulat II. évk. 1892. 71., Jelentés a 1893. évi működéséről. 1894. 28. Azonosítva.

-Pénzes-dűlő: Felber János, páli plébános 1910-ben sírokat és pénzeket ásott ki. Téglás-domb mellett. Németh Imre: Vág tört.

- Edvei kavicsbánya: 1960-as években kavicskitermeléskor 2 db bronz kard került elő. A kavicsbánya a Rába mellett keresendő. 541-69, 542-69.

-Római út és halomsír a Vági-erdőben: AÉ 1869. 195-198., 1870. 198. Állítólag az Arrabona-Savaria út egy szakasza. 1863-ban még jól követhető volt. A halomsírok a római út mentén vannak. RA 682-71. (Kemenesszentpéterhez tartozik).

- Templom, temető: 1893-ban az egykori közös legelő feltörésekor épülettörmelék, embercsontok, egymásfeletti temetkezések. A szájhagyomány szerint itt templom volt. Németh Imre: Vág története.

- kőeszközök, vaskard, köpüs bronzvéső, népvándorláskori kardmarkolat-védő és csat, csatabárd ismeretlen helyről.

- régészeti érdekű terület:

Mivel a régészeti lelőhelyek kiterjedése általában nem állapítható meg pontosan, ezért régészeti érdekű területnek számít a régészeti lelőhelyek közvetlen környéke, a lelőhelyek szélétől számított 200 méter távolságig. A régészeti érdekű területek közé tartozik továbbá a község belterületének egésze, mivel a középkori Vág (Nagy-Vág, Kis-Vág, Közép-Vág és részben Egyházas-Vág településrészek) maradványai itt keresendők. Ezen belül külön figyelmet érdemel az egykori TSz-telep területe, ahol feltehetően a 16-17. századi erődített kastély (castellum) maradványai rejlenek (220, 231/1. hrsz.). Az eredetileg a Vathay család által emelt és később többször átépített kastélyt az 1920-as években bontották le. Az épület maradványait a 20. századi építkezések és tereprendezések erősen károsíthatták.

Régészeti érdekű területnek minősülnek továbbá magasabb kiemelkedések és dombvonulatok, amelyek egyes időszakokban szigetként emelkedtek ki a környező vízborította térségből. Az utóbbi esetben a következő helyrajzi számú területekről van szó: 05/2-6, 37; 013/2, 3, 27-34, 36; 035/13-17; 059/20, 27-29, 31, 39-41; 058/1; 067/12-15, 60-75, 086/3-9; 096/2, 12-16; 097/7-10.

Műemléki védelem

Megnevezés, törzsszám:	cím:	hrsz:
Nepomuki Szt. János-szobor, 3520	Templom u. 19.	500/2

A barokk szobrot 1770 körül készítették.

Intézkedési javaslat:

Megnevezés, törzsszám:	cím	hrsz
Római katolikus templom, 3519	Templom u. 19.	500/2

R.k. templom, klasszicista 1828-ban épült. 1727-ben épült (fa tornyos volt), majd 1828-ban nagyobbítással nyerte el mai jellegét. 1885-ben újonnan rendezték be. Berendezési a XIX. századból, a monstrancia és a kehely a XVIII. századból valók. A templom szomszédságában található a Szentháromság-szobor (1903). A templom mellett kőkereszt, talapzatán Mária-szobor.

Intézkedési javaslat: az épület jó állagú. A településkép szempontjából kiemelkedő jelentőségű, mivel a központi részben található.

Helyi értékvédelem

A helyi védelem alá vonásnak a jelentősége, hogy hosszú távon megőrződjenek mindazok a tárgyi emlékek, értékek, melyek a település fejlődésének a tanúi.

A védelem alatt álló épületek megőrzése és fenntartása különböző kötıtségekkel és esetleges többletköltséggel, a felújítás, átépítés során kompromisszumokkal jár. *Fennmaradásuk, megőrzésük feltétele, hogy élő, használt elemei maradjanak a falunak, az emberi léptékhez igazodó építészet és környezet újra az értékek közé kerüljön. Így a sajátos egyedi arculat megmaradhat, vonzó lehet az itt élők és az ide érkezők számára.*

Utcakép védelme

Az utca kép a hagyományos beépítés olyan jellegzetessége, még fennmaradt, összefüggő vagy egységesen helyreállítható része, amely a jellegzetes helyi építészeti formavilágot mutatja és védelemre érdemes. A szabályozási terven a hagyományos utca kép megőrzésére kijelölt terület szerepel, amelyet az új, vagy átépítendő épületek arány- és léptékrendszerének szabályozásával védeni szükséges.

A falukép védelme:

A védelem keretében a falu egy-egy belső értékes látkép-elemét kívánjuk védeni, olyan jelentősebb útszakaszokról nézve, amely vonzó lehet a településen átutazó- vagy sétáló látogatók, az itt élők számára.

A védelem biztosítására az értékvédelmi javaslaton megjelöltük ezeket a kilátási pontokat és a hozzájuk kapcsolódó látképet. A faluképet leginkább a templom és leginkább a földszint + tetőteres beépítés határozza meg.

Helyi egyedi védelem:

A településen egyedi védelmet élvez minden olyan építmény, műalkotás, amely megőrzésre érdemes, és az önkormányzat rendeletileg helyi védelem alá helyezi. Alapvető fontosságú az értékek felismerése és tudatosítása a lakosság körében, annak érdekében, hogy a védelemhez és fejlesztéshez szükséges lakossági és politikai támogatást országos és helyi szinten egyaránt meg lehessen szerezni. Az egyedi védelem listájának nyitottnak kell lennie, hogy a ma létrehozott építészeti értékek potenciálisan a holnap műemlékei vagy védett értékei lehessenek.

A településnek a jelen rendezési terv szabályozási előírásain túl a rendezési terv elfogadását követően meg kell alkotnia a helyi védelem alá helyezésről szóló rendeletét.

Szükséges, hogy az önkormányzat meghatározza, a védelemhez szükséges támogatások, források megszerzésének módját (pl. pályázat), az éves források biztosítását az önkormányzat költségvetésében.

A helyi egyedi értékek vizsgálatakor, szemlézés útján, kiválasztottuk azokat az épületeket, amelyek helyi védelemre illetve, az ezt megelőző részletes épület vizsgálatra és felmérésre, fotódokumentáció elkészítésére érdemesek. Ezek a vidék építészetének tipikus, néprajzi és népi építészeti szempontból jelentős, újabb átépítésekkel nem, vagy csak kismértékben megbontott emlékei. Felújítva mintát nyújthatnak az emberek számára a múlt és jelen összehangolása során.

Helyi védelemre javasolt épületek:

<i>megnevezés</i>	<i>cím</i>	<i>hrsz</i>
Lakóépület	Templom utca 21.	611

Utcával párhuzamos hossz tengelyű és tetőgerincű, egyszerű nyeregtetős épület. A vakolt homlokzatú lakóház eklektikus vakolati építészeti elemekkel díszített. A lakóépület hattengelyes kialakítású, a kváderezett vakolat-pilaszter hármast ad az épületnek. Nyílászáróinak kialakítása, tagolása, anyaghasználata a hagyományoknak megfelelő, álló arányrendszerű, nyújtott osztású, fa szerkezetű, gerébtokos ablak. Az épület felújítása példa értékű, az ablakkeretezést, a szemöldökpárkány díszreit helyreállították, az alkalmazott színezés jó.

<i>megnevezés</i>	<i>cím</i>	<i>hrsz</i>
Lakóépület	Templom utca 25.	614

Utcával párhuzamos hossz tengelyű hajlított ház, cseréppel fedett tetőgerincű, egyszerű nyeregtetős épület. A lakóépület négytengelyes homlokzatú. Nyílászáróinak kialakítása, tagolása, anyaghasználata a hagyományoknak megfelelő. Épített vakolt párkányzat és az ablakok körül vakolatkeretezés található. Jó állapotban van, utcai homlokzata felújított.

<i>megnevezés</i>	<i>cím</i>	<i>hrsz</i>
Lakóépület	Templom út 26.	70

Utcával párhuzamos tetőgerincű, kontyolt nyeregtetős épület a népi eklektika jeleivel rendelkezik. A lakóépület négytengelyes kialakítású középtengelyre szimmetrikus. Nyílászárói fából készültek, az osztott pallótokos ablakokat vékony vakolatkeretezés szegélyezi. A középső falfelületet vakablakszerű vakolat architektúra osztja. A kváderezett vakolat-pilaszter a sarkokon és a középső falmezőben hármast ad az épületnek. Az eredeti arányrendszert és anyaghasználatot őrző épület felújítandó, vizesedése megszüntetendő.

<i>megnevezés</i>	<i>cím</i>	<i>hrsz</i>
Lakóépület	Templom utca 35.	623

A hajlított ház hossz tengelyű, tetőgerince az utcával párhuzamos. Az egyszerű nyeregtetős épület az eklektika jegyeivel rendelkezik. A lakóépület négytengelyes kialakítású. Ablakai fából készültek, nyújtott osztású pallótokos kialakítással. A szecessziós vakolatdíszek könyöklő párkánynál a szemöldök szegélyezésénél és az eresztől párkányzatánál jelennek meg. Felújításnál a lábazati vizesedés megszüntetendő, a meglévő értékek megőrzendők, színezésnél a tagozatok kiemelendők.

megnevezés
Lakóépület

cím
Templom út 50.

hrsz
46/1

Utcával párhuzamos tetőgerincű, kontyolt nyeregtetős épület a az 1930-as évek homlokzatképzésének jegyeivel rendelkezik. A lakóépület háromtengelyes kialakítású, vakolat pilaszterekkel tagolt. Nyílászáróik fából készültek, nyújtott osztású gerébtokos kialakítással. A vakolatdíszek az ablakkeretezésnél, az osztó pilasztereknél és az ereszpárkányzatnál jelennek meg. A felújításnál, a fűtőkorszerősítéssel együtt a parapet konvektor kivezetések megszüntetendők, a könyöklő párkány alatti roncsolt díszítés helyreállítandó.

megnevezés
Lakóépület

cím
Nagy utca-35.

hrsz
261

Utcával párhuzamos tetőgerincű, öttengelyes épület kontyolt nyeregtetővel fedett. Tetőfedő anyaga cserép. A lakóépület kialakítású. Nyílászáróik fából készültek, egyenletes osztású pallótokos kialakítással. Az 5 ablak és a vakolatdíszítés középtengelyesen szimmetrikus homlokzatot eredményez. vakolatdíszek az ablakkeretezésnél, a parapetnél, afüggőlegesen osztó pilasztereknél és a szemöldökpárkányzatnál jelennek meg. A felújításnál, a lábazati vizesedés megszüntetendő, a vakolatdíszítés elemei helyre állítandók, anyaghasználat megőrzendő.

megnevezés
Lakóépület

cím
Nagy utca 37.

hrsz
260

Az egyszerű népi lakóház utcára merőleges tetőgerincű, nyeregtetős kétszattatú épület. Az utcai homlokzatán két középtengelyesen szimmetrikus nyílászáró található. Az osztott pallótokos ablakok fából készültek. Az oromfalon két falfülke található a korábbi padlásszellőzők befalazásaként. A tetőzet az oromzatra fut. A felújítás során a lábazati vizesedés megszüntetendő, a padlásszellőző helyre állítandó.

megnevezés
Lakóépület

cím
Wathay tér 5.

hrsz
485

Az egyszerű népi lakóház utcára merőleges tetőgerincű, nyeregtetős háromszattatú épület. A cserépfedésű tető két irányba kontyolt. A lakóépület kialakítása, tagolása, anyaghasználat a hagyományoknak megfelelő. Az oldaltornác az utca felől zárt, az udvar felé faoszlopokra fut ki, felső síkja fafödémrel zárt. Az épület felújítása példa értékű

megnevezés
Lakóépület

cím
Kisvág utca 30.

hrsz
420

Utcával párhuzamos hossztengetyű hajlított ház, nyeregtetős épület tetőgerince a közterülettel párhuzamos. A XX. század első felében épült épület az eklektika jeleivel rendelkezik: vakolatdísz, ablakkeretezés osztó kváderezés, szemöldök és esz szpárkányzat. A lakóépület négytengetyű kialakítású. Az ablakokat az eredeti faanyag és arányrendszer megtartásával korszerű nyílászáróra cserélték. A bádogg padlásszellőzők is újra készültek. Az épület felújítása példa értékű. Az épület színharmóniája is kedvező.

megnevezés
Lakóépület

cím
Kisvág utca 11.

hrsz
461

Utcával párhuzamos hossztengetyű hajlított ház, nyeregtetős épület tetőgerince a közterülettel párhuzamos. A XX. század első felében épült épület az eklektika jeleivel rendelkezik: vakolatdísz, ablakkeretezés, osztó kváderezés, szemöldök és esz szpárkányzat. A lakóépület négytengetyű kialakítású, ritmust adó. A felújítás során az értékek megőrzendők.

Táji értékek

A település környezetében természeti értékekben gazdag táj található, melyet a területileg illetékes természetvédelmi hatóság, a Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság, mint természetvédelmi szempontból jelentős területet – tervezett természeti terület, nemzeti ökológiai hálózati terület, továbbá NATURA 2000 terület – tart nyilván. A területek kijelölését, valamint az élőhely-védelem elvárásait tartalmazó jogszabályi háttér ugyan még hiányzik, ennek pótlása azonban feltehetően a közeljövőben megvalósuló feladat. A település e területet érintő fejlesztési elképzeléseit a természetvédelem érdekeivel összhangban kívánja megvalósítani.

Egyedi tájértékek

„Az egyedi tájértékek az ember társadalmi tevékenységével létrehozott azon tájalkotó elemek – beleértve az emberi tevékenység során hasznosított természeti elemeket is – amelyek történelmi, kultúrtörténeti, vagy esztétikai szempontból valamely közösség számára jelentőssé váltak, ugyanakkor nem állnak sem műemléki, sem természetvédelmi oltalom alatt.”

Az egyedi tájértékek nyilvántartásba vétele a természetvédelmi törvény (1996. évi LIII. tv.) értelmében a természetvédelem állami területi szerveinek feladata.

Területhasználat és területi állapot a kulturális örökség összefüggésrendszerében

A település területén a régészeti lelőhelyek az 1. lelőhely kivételével szántóföldi művelés alatt álló területen helyezkednek el. Az intenzív talajművelésnek a 2. és a 4. lelőhelyen negatív hatásai vannak. A 4. lelőhelyen a középkori templom maradványait és a hozzá tartozó temető sírjait érzékelhető módon károsítja a talajforgatás, elsősorban a mélyszántás. A 2. lelőhelyen a római kori épületmaradványokat rongálja a talajművelés, ugyanakkor feltehetően a korszakból származó sírok is veszélyben vannak. Itt korábban már szántottak ki római kori téglasírt. Hozzá kell tenni, hogy a felszíni leletanyag intenzitása miatt a szántóföldi művelés káros hatását a 3. lelőhelyen sem szabad kizárni (bár ennek egyértelmű nyomát nem tapasztaltuk).

Amennyiben az 1. lelőhelyen előkerült egyetlen lelet esetében nem szórványleletről van szó, azaz egyéb hozzá kapcsolható (vagy tőle független) régészeti jelenséget is rejt a föld mélye, akkor ez utóbbiak az iskola udvarán és környékén történt építkezések és egyéb földmunkák során bizonyosan kárt szenvedtek, és a jövőben is károsodhatnak.

Fontos megjegyezni, hogy a település teljes beépített területén várható régészeti leletek (középkori telepmaradványok) előkerülése. Amennyiben feltételezésünk helytálló, akkor ezek a régészeti értékek az építkezések és a különféle földmunkák következtében jelentős mértékben károsodtak az elmúlt évszázadok alatt, és a jövőben további veszélynek vannak kitéve.

VÁLTOZTATÁSI SZÁNDÉKOK

A jövőben a falu társadalmának új kihívásoknak kell megfelelnie. A globalizáció hatására, annak ellenpontozásaként felértékelődik a helyi társadalom. A falu társadalma csak úgy tud fennmaradni, ha alkalmazkodik a megváltozott körülményekhez, új falusi kötődést, identitást teremt. Ehhez szükség van Vág megújulására, mind társadalmi-kulturális, mind gazdasági, mind pedig az épített környezet vonatkozásában.

Településhálózati és tájhasználati változás

A térség legjelentősebb természeti adottsága a Rába közelsége. 2000-ben megindult a Rába-völgyben az első magyarországi folyógazdálkodási terv készítése, amely az EU-s irányelvekre támaszkodva, vízgazdálkodási-természetvédelmi és hasznosítási követelmények összhangját biztosítva, megteremti a fenntartható vízgazdálkodást, és így alapját képezi a területfejlesztésnek is.

A településrendezési terv által javasolt beépítések, illetve szabályozás jelentős településhálózati és tájhasználati változást nem eredményeznek.

Településszerkezeti, területhasználati és beépítettségi változás

A tervezett változtatások:

- Alapvető fejlesztési elképzelés a helyi munkahelyteremtés érdekében a turizmus (falusi-, vízi-, kerékpáros-) fejlesztése, a helyi vállalkozások támogatása,
- Szélerőmű-park telepítése
- Jelenlegi belterületen lakóterületi fejlesztés.

Alapvető fejlesztési elképzelés a helyi munkahelyteremtés, járulékos jövedelemszerzés, ennek keretében a falusi turizmus személyi, infrastrukturális, területi stb. feltételeinek biztosítása:

- kerékpáros turizmus lehetőségeinek kihasználására kerékpárút vonal kijelölése a kistérségi elképzelésekkel összhangban,
- falusi és ökoturizmus lehetőségeinek, feltételeinek megteremtése (vendéglátás, vendégfogadás),
- a falu művi környezetének fejlesztése keretében, a lakókörnyezet fejlesztési igényével összhangban, figyelembe véve a falusi turizmus követelményeit, és a helyi történeti értékekben gazdag épületállományt, a helyi értékvédelem megteremtése.

Infrastrukturális változás

A falu jövőbeni fejlődése, a vidéki életmód helyi és a városi lakosság, és a túrizmus számára való felértékelődése (környezet, rekreációs lehetőségek) megkívánják az infrastruktúra, és a település által nyújtott szolgáltatások az új, megváltozott követelményekhez való igazítását. A környezet fokozott védelme, valamint a városias életmódhoz való közelítés érdekében szükséges a hulladékkezelés megoldása, a kiépített szennyvízhálózatra való teljes körű rácsatlakozás, és a szelektív szemétygyűjtés megvalósítása.

Hasonló követelményt jelent a település „épített környezetének” (épületek, közterületek) igényes karbantartása és kialakítása.

Népesség, életmód, társadalom, kultúra változása

Vág népességének száma folyamatosan csökken. A népesség alakulását, a természetes fogyás mellett, alapvetően a vándorlási egyenleg alakulása határozza meg. Befolyásolásának egyik eszköze az elvándorlás csökkentése, az identitás, a közösségi kötődés erősítése, a másik hatékony módja a betelepülés szorgalmazása. Ennek több előnye is lehet, pl. fiatal családok betelepülése esetén javul a népesség korösszetétele, nőhet a születésszám..

A betelepülés elősegítése, és az elvándorlás csökkentése megfelelő intézkedéseket igényel az önkormányzattól, és közreműködést a lakosságtól, ezek közül legfontosabb, a falu vonzerejének növelése.

HATÁSELEMZÉS A KÜLÖNBÖZŐ HATÁSTERÜLETEK KIJELÖLÉSÉVEL (HATÁSVIZSGÁLAT ÉS JAVASLATOK)

Várható hatások

Az elkészítendő rendezési terv biztosítja a fejlesztési célkitűzések, a jogszabályok által megszabott keretek közötti, megvalósíthatóságát, az épített és természeti környezet védelmét, valamint a helyi építési tevékenység szabályozását.

A településrendezési terv által javasolt beépítések, illetve szabályozás jelentős településhálózati és tájhasználati változást nem eredményeznek.

Természeti, táji hatások, a tájkarakter változásának hatásai

Napjaink és a jövő egyre erősödő tendenciája az emberi környezet erőteljes felértékelődése, annak a felismerése jegyében, hogy az emberi tevékenység a környezetet károsan befolyásolja, amely károsodás viszont az emberi életfeltételeket rontja. Alapvető fontosságúvá vált az úgynevezett fenntartható fejlődés elve, amely a fejlesztés környezettel harmonizáló megoldását jelenti.

A település vonzereje kedvező környezeti állapotában, tiszta levegőjében, csendes, nyugodt falusias légkörében, a táj érzékelhető közelségében rejlik.

A településrendezési terv által javasolt változás a major és a belterület között létesítendő erdőterület kialakítása. Az erdőterület a jelenleg homogén, nagyméretű szántóföldi művelésű területek tájkarakterét változtatja meg, mely a táj eredeti, mozaikos jellegét állítja vissza.

Településkép feltárulásának változásai

A településkép feltárulása a várhatóan nem változik, mivel fejlesztési területek nem kerültek kijelölésre. A külterület esetében tájképi szempontból zavaró lehet a szélérőművek megvalósulása. A tervezett elképzelés több község területén valósulna meg (Páli, Szil, Vág). A szélérőművek elhelyezésénél azok tájképre, illetve településképre gyakorolt hatását is szükséges vizsgálni. A rendezési terv a szélérőművel elhelyezhetősége szempontjából megvizsgálható területet jelöl.

Régészeti emlékek feltárhatóságának, megmaradásának, bemutatthatóságának vagy pusztulásának lehetőségei

Vág község közigazgatási területén a régészeti lelőhelyek száma: öt. A település területén külön rendeletben fokozottan vagy kiemelten védett régészeti lelőhely jelenleg nem található. Említést érdemel ugyanakkor, hogy a 2. és a 4. lelőhelyen található régészeti értékek jelentőségük és permanens veszélyeztetettségük miatt kiemelt védelemre tarthatnának igényt.

A község területén a régészeti lelőhelyek az 1. lelőhely kivételével szántóföldi művelés alatt álló területen helyezkednek el. A mezőgazdasági művelésnek a 2. és a 4. lelőhelyen a régészeti értékeket károsító hatásai vannak. A 4. lelőhelyen a középkori templom maradványait és a hozzá tartozó temető sírjait érzékelhető módon bolygatja a talajforgatás, elsősorban a mélyszántás. A 2. lelőhelyen a római kori épületmaradványokat rongálja a talajművelés, ugyanakkor feltehetően az ugyanebből a korszakból származó sírok is veszélyben vannak. (A felszíni leletanyag intenzitása miatt a szántóföldi művelés káros hatását a 3. lelőhelyen sem szabad kizárni).

Az említett régészeti lelőhelyek megmaradása nagyban függ attól, hogy a jelenlegi veszélyeztetés (szántás, mélyebb talajlazítás) folytatódik-e, vagy pedig az érintett területeken más, bolygatással nem járó hasznosításra (például rét-legelőgazdálkodásra) térnek át. Hozzá kell tenni, hogy nincs szükség feltétlenül a művelési forma megváltoztatására, hiszen az egyes talajművelési módok és módszerek között is jelentős különbségek vannak tekintetben, hogy milyen mélységben és mennyire drasztikusan mozgatják meg a talajt. A lelőhelyek területén előnyben kellene részesíteni a kis mélységű és minimális talajforgatással járó művelési módokat.

A belterületen, az iskola udvarán található 1. lelőhelyen az esetleges régészeti értékek a különféle építkezések és egyéb földmunkák során kárt szenvedhetnek, és a jövőben további veszélynek vannak kitéve.

Fontos megjegyezni, hogy azok az építési vagy egyéb mezőgazdasági munkák, amelyek régészeti lelőhelyek területén a talajt 30 cm-nél mélyebben bolygatják meg veszélyeztető forrásnak minősülnek, ezért a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal előzetes szakhatósági engedélyéhez kötöttek.

Vág környékén régészeti érdekű területnek minősül a régészeti lelőhelyek közvetlen környéke, a lelőhelyek szélétől számított 200 méter távolságig. Ebbe a kategóriába tartozik továbbá a község belterületének egésze. Ez utóbbi helyen középkori Vág falunak, illetve a falu több településrészének maradványai sejthetőek. Ezen belül külön figyelmet érdemel az egykori TSz-telep területe, ahol feltehetően a törökkori erődített kastély maradványai rejlenek (220, 231/1. hrsz). A település határában régészeti érdekű területnek számítanak még a magasabb kiemelkedések és dombvonulatok. Az utóbbi esetben a következő helyrajzi számú területekről van szó: 05/2-6, 37; 013/2, 3, 27-34, 36; 035/13-17; 059/20, 27-29, 31, 39-41; 058/1; 067/12-15, 60-75, 086/3-9; 096/2, 12-16; 097/7-10. A régészeti érdekű területek közül kiemelendő a község belterülete, ahol szinte folyamatosan végeznek kisebb-nagyobb földmunkákat, így fokozottan lehet számítani régészeti leletek előkerülésére (ezzel párhuzamosan a régészeti értékek károsítására).

A régészeti lelőhelyeken kívül tervezett beruházások esetében felhívjuk a tulajdonosok, a beruházók és a kivitelezők figyelmét, hogy ha földmunkák közben régészeti emlék vagy lelet kerül elő, a munka felelős vezetője köteles a tevékenységet azonnal abbahagyni és az illetékes múzeum nyilatkozatának kézhez vételéig szüneteltetni. Az emléket vagy leletet az illetékes települési önkormányzat jegyzőjének haladéktalanul be kell jelenteni, és gondoskodni kell a helyszín és a lelet őrzéséről.

Vág község területén helyben megőrzendő és bemutatásra érdemes régészeti emlékekkel is számolnunk kell. Amint már szó volt róla a 2. lelőhely római kori kő- vagy téglalapú épületek (vagy ilyen alapozású épületek) romjait őrzi; a 4. lelőhelyen pedig középkori templom (Vág, illetve Egyházás-Vág falu plébániatemplomának) maradványai rejtőznek. Amennyiben a fentebb említett római kori és középkori épületek alapfalai még nem károsodtak jelentős mértékben, akkor mindenképpen javasolható azok feltárása, helyreállítása és a nagyközönségnek való bemutatása. A 4. lelőhely ráadásul bemutatóhely szempontjából felettébb alkalmas helyen, a község és a Rába között található, szabadidős és turisztikai célú területek közvetlen közelében.

Történeti térbeli rendszerek alakulása

A hagyományos térbeli rendszerek nem változnak, a fejlesztés ezeket jelentősen nem érinti.

Műemléki együttesek, műemlékek eszmei, használati és esztétikai jelentőségének alakulása a tájban, településszerkezetben, épített környezetben, a település életében

A templom és a szobrok ma is fontos szerepet töltenek be a falu életében, a faluképben betöltött szerepük meghatározó. Érdemes a műemléki együttest kiemelten kezelni, egységét megőrizni.

A falu megújítása, az infrastruktúra fejlesztése, a helyi társadalom, a közösségi és kulturális élet fejlesztésével és az épített környezet védelmével és fejlesztésével és a falu által nyújtott szolgáltatások színvonalának emelésével egy nivós környezet lenne elérhető. Sajnos a községben is, mint ahogy az országos tendencia is mutatja, az emberek értékítélete a jelenre és jövőre nézve általában a gyökeres elfordulás a múlttól (településképe nem illő beépítések). Mindez Vágon még csak részletekben látható, de e folyamat megállítása szükségszerű. A rendezési terv a műemléki környezetben külön építési szabályokat állapít meg. A települési, népi értékek megőrzése, bemutatása a településen élők identitástudatát kedvező irányba formálhatja át.

Műemlékek megújításának és fenntarthatóságának gazdasági esélyei

A templomépület és a szobrok nagyobb szabású fenntartása, felújítása már külső forrásokat is igényelhet.

Településkarakter változásának hatásai

A hagyományos településkarakter nem változik, tekintve, hogy a fejlesztési területek az eddig is fejlesztett területek részei. A történeti településkarakter megőrzése érdekében a szabályzatban olyan követelmények kerültek rögzítésre, amelyek biztosítják az új építések utcaképebe illesztését, a környezethez illeszkedő tömeg kialakítását.

Környezeti terhelések és az épített örökség műszaki állapotának összefüggései

A faluban nincs jelentős átmenő gépkocsi forgalom, így a rezgésszint alacsony és a levegőszennyezés mértéke is elenyésző. A környezeti hatások a műemlék templom állapotát negatívan nem befolyásolják.

Folyamatok iránya, visszafordíthatósága

Jelenleg károsan ható folyamat az intenzív talajművelés következtében állandósult eltérő mértékű bolygatás, amely két régészeti lelőhelyet érint (2, 4. lelőhely). Amennyiben az említett lelőhelyek területén fennmarad az ilyen jellegű művelés, akkor mindez a régészeti értékek lassú pusztulásához vezet. A művelési mód megváltoztatásával a káros folyamat megállítható lenne.

Károrenyhítés lehetősége, költsége, illetve ellentételezésének lehetőségei

A jogszabályok nem írnak elő károrenyhítési vagy ellentételezési kötelezettséget arra az esetre, ha egy terület tulajdonosát vagy bérlőjét az előírások vagy a jogszabályból eredő kötelezettségei miatt hátrányok érik. Ugyanakkor semmi nem zárja ki a kárpótlás lehetőségét, ez minden esetben az érintett felek megegyezésétől függ.

Felhívjuk a figyelmet arra, hogy az esetleges megelőző feltárások folyamán a beruházók számára költségcsökkentő tényező lehet a gépi, illetve gyalog munkaerő biztosítása.

ÖSSZEFOGLALÓ

Vág története az Árpád-korba nyúlik vissza. A falu birtokosa a középkor folyamán a több ágra szakadó Vághy család volt. A Vághyak birtokainak egy része a 16. században a Vathayak, a 17. század végén a Polányi család tulajdonába kerül. Vág a késő középkorban négy településrészről áll, ebből kettő maradt fenn az újkorig. A község 16-17. század folyamán elpusztult középkori templomának és temetőjének régészeti maradványai ismertek. A 16. században a Vathay család erődített kastélyt épített, amelynek maradványai még felkutatásra várnak.

A település közigazgatási határai között a régészeti lelőhelyek száma jelenleg: öt. A lelőhelyeken népvándorlaskor kivételével az összes nagyobb régészeti korszak emlékanyaga képviselve van. A 2. és a 4. lelőhelyen található régészeti értékek jelentőségük és veszélyeztetettségük miatt kiemelt védelemre tarthatnának igényt.

A község területén a régészeti lelőhelyek egy kivétellel szántóföldi művelés alatt álló területen helyezkednek el. A mezőgazdasági művelésnek a 2. és a 4. lelőhelyen a régészeti értékekre nézve negatív hatásai vannak: középkori templom és temető, valamint római kori épületmaradványokat károsít a talajművelés. A művelési mód megváltoztatásával vagy egyéb módszerekkel a káros folyamatok megállíthatók lennének.

A belterületen található 1. lelőhelyen az esetleges régészeti értékek a különféle építkezések és egyéb földmunkák során kárt szenvedhetnek, és a jövőben további veszélynek vannak kitéve.

Vág környékén régészeti érdekű területnek minősül a régészeti lelőhelyek közvetlen környéke, a község belterületének egésze, valamint a település határában a magasabb kiemelkedések és dombvonulatok. A régészeti érdekű területek közül kiemelendő a község belterülete, ahol fokozottan lehet számítani régészeti leletek előkerülésére (ezzel párhuzamosan a régészeti értékek károsítására).

A község területén helyben megőrzendő és bemutatásra érdemes régészeti emlékeket a 2. és a 4. lelőhelyen találunk.

Régészeti érintettség és a tervezés:

A talaj bolygatásával járó tevékenységek során régészeti szempontból kiemelten vizsgálendő területek általában véve a tervezett aszfaltos utak építésével érintett területek, belterületbe vonni kívánt új területek, gazdasági hasznosításra kiszemelt területek, egyéb beépítésre szánt területek, ill. az erdősíteni vagy vízzel elárasztani tervezett földrészletek és a feltérésre kijelölt rétek. Ezekben a területeken beruházás tervezése esetén, már a tervezés legelején javasolt a Hivatal előzetes állásfoglalásának beszerzése. Ebben a hivatal nyilatkozni tud arról, hogy az érintett területen időközben vett-e nyilvántartásba régészeti lelőhelyet, illetve hogy az adott beruházás megvalósításához hozzá fog-e járulni, és ha igen, akkor milyen feltételekkel. A Hivatal állásfoglalásának kialakításához a 4/2003. (II.20.) NKÖM rendelettel összhangban elrendelheti örökségvédelmi hatástanulmány elkészíttetését.

A jelen hatástanulmány a készítés időpontjában rendelkezésre álló adatok alapján készült. A község területén időközben előkerülő lelőhelyekről a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal vezet közhiteles nyilvántartást. Javasolt minden tervezett beruházás előtt a lelőhellyel való érintettségről időben meggyőződni.

JOGSZABÁLYI KÖRNYEZET

A régészeti lelőhelyekre, a régészeti kutatásra és a régészeti leletekre vonatkozó főbb jogszabályok:

2001. évi LXIV. törvény – örökségvédelmi törvény

1997. évi CXL. törvény – múzeumi törvény

1979. évi 2. törvényerejű rendelet – kulturális javak jogtalan átruházásáról

218/1999. (XII. 28.) Kormányrendelet – szabálysértésekről

149/2000. (VIII. 31.) Kormányrendelet – a régészeti örökség védelméről szóló Európai Egyezmény kihirdetéséről

191/2001. (X. 18.) Kormányrendelet – örökségvédelmi bírságról

190/2001. (X. 18.) Kormányrendelet – Kulturális Örökségvédelmi Hivatalról

4/2003. (II. 20.) NKÖM rendelet – örökségvédelmi hatástanulmányról

3/2003. (I. 25.) NKÖM rendelet – egyes lelőhelyek védetté nyilvánításáról

17/2002. (VI. 21.) NKÖM rendelet – kulturális örökség hatósági nyilvántartásáról

3/2002. (II. 15.) NKÖM rendelet – a kulturális örökség védetté nyilvánításának részletes szabályairól

18/2001. (X. 18.) NKÖM rendelet – régészeti feltárásokról

17/2001. (X. 18.) NKÖM rendelet – kulturális javak kiviteli szabályairól

16/2001. (X. 18.) NKÖM rendelet – örökségvédelmi hivatal eljárásrendjéről

18/2000. (XII. 18.) NKÖM rendelet – a kulturális szakértők működési engedélyéről

A 2001. évi LXIV. törvény és végrehajtási rendeletei alapján a régészeti területeket három kategóriába lehet besorolni:

1. fokozottan vagy kiemelten védett régészeti lelőhelyek
2. nyilvántartott régészeti lelőhelyek
3. régészeti érdekű területek.

1. Védett régészeti lelőhelyek esetében:

Védett régészeti területen bármilyen, a talajt 30 cm-nél mélyebben megbolygató tevékenység végzéséhez a KÖH hatósági engedélye szükséges, függetlenül az adott beruházást egyébként engedélyező államigazgatási szerv engedélyétől. A KÖH határozatának hiányában semmilyen munka nem végezhető. Egyebekben mindenben az adott területre a régészeti védelmet elrendelő miniszteri rendeletben (a korábbiak esetében határozatban) foglaltakat kell követni és betartani. (2001. évi LXIV. tv. 63. § (2) bekezdés a) pont)

2. Nyilvántartott régészeti lelőhelyek esetében:

A régészeti lelőhelyek e törvény erejénél fogva általános védelem alatt állnak. (2001. évi LXIV. tv. 11. §)

A nyilvántartott régészeti lelőhelyek esetében minden az eddigi használattól eltérő hasznosításhoz, építkezéshez, a talaj bolygatásával járó tevékenység végzéséhez a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal előzetes (hatósági vagy szakhatósági) engedélye szükséges. (2001. évi LXIV. tv. 63. § (2) bekezdés a) és (4) bekezdés a) pontjai)

Az engedélyezési eljárás miatt célszerű már a tervezés előtt a Hivatal előzetes nyilatkozatát kérni, hogy az adott beruházáshoz, hasznosításhoz (pl. építkezés, művelési ág változtatása, halastó kialakítása, stb.) hozzá fognak-e járulni, s ha igen, akkor milyen feltételekkel. Így a később megvalósíthatatlannak minősülő fölösleges tervezés, illetve a feltárás miatt történő nem várt időbeli csúszás és költségnövekedés kiküszöbölhető vagy előre kalkulálható lesz. (2001. évi LXIV. tv. 65. § (1) bekezdés)

A földmunkával járó fejlesztésekkel a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal által nyilvántartott régészeti lelőhelyeket - a (2) bekezdésben meghatározottak kivételével - el kell kerülni. Ha a lelőhely elkerülése a földmunkával járó fejlesztés, beruházás költségeit aránytalanul megnövelné, vagy a beruházás másutt nem valósítható meg, a beruházással veszélyeztetett régészeti lelőhelyeket előzetesen fel kell tární. (2001. évi LXIV. tv. 22. § (1)-(2) bekezdések)

A beruházás feltételeként adott esetben előírt régészeti feltárás költségei mindig a beruházót terhelik, mivel az ő érdeke a már ismert lelőhely megbolygatása. A régészeti feltárásra vonatkozó szerződést a beruházónak minden esetben a területileg illetékes múzeummal kell megkötnie. Ez általában a megyei, egyes területeken a helyi (városi) múzeum. A szerződés érvényességéhez a Hivatal jóváhagyása szükséges. Magát a feltárást bármelyik, a régészeti feltárások végzésére jogosult intézmény elvégezheti, amennyiben a szerződő felek erről megállapodásra tudnak jutni. A feltárásra jogosult intézményeket a 18/2001. (X. 18.) NKÖM rendelet 2. § sorolja fel.

Nyilvántartott régészeti lelőhelyen a lelőhely jelenlegi használati módját csak akkor kell korlátozni, ha annak folytatásától a lelőhely súlyosan károsodhat, vagy fennáll a megsemmisülés veszélye. Ugyanez vonatkozik az ott a Hivatal hozzájárulásával végzett tevékenységekre is, amennyiben ennek során előre nem kalkulálható örökségvédelmi érdek merül fel, vagy nem várt jelenség mutatkozik, a végzett tevékenységet korlátozni kell. A Hivatalnak a munka felfüggesztése esetén lehetősége van kártérítés fizetésére, kisajátítás kezdeményezésére, vagy régészeti védelem megindítására. (2001. évi LXIV. tv. 22. és 23. §; 18/2001 NKÖM rendelet 14. §)

A régészeti lelőhelyben vagy a leletekben okozott kár, illetve ezek megsemmisítése büntetendő cselekmény (BTK hatálya alá esik), továbbá örökségvédelmi bírság kirovását eredményezi. A nyilvántartott régészeti lelőhelyek a III. kategóriába tartoznak, vagyis a bírság a kötelezettségzegés vagy a károkozás mértéke szerint 10 ezer forinttól 25 millió forintig terjedhet. (2001. évi LXIV. tv. 82-85. §; 191/2001 Kormányrendelet)

3. Régészeti érdekű területek, továbbá valamely tevékenység során bárhol újonnan észlelt régészeti lelőhely előkerülése esetében.

Régészeti érdekű területnek számít minden olyan területrész, ahol régészeti lelőhely előkerülése várható vagy feltételezhető. E területekre ugyanazok a szabályok vonatkoznak, mint a beruházás során nem várt módon előkerülő régészeti leletekkel és objektumokkal fedett területekre. Az ilyenkor követendő eljárásban a helyi önkormányzat is feladatot kap. (2001. évi LXIV. tv. 7. § 14. pont)

Amennyiben ezeken a nem ismert vagy hivatalosan nem nyilvántartott régészeti lelőhelyeken régészeti jelenség vagy lelet kerül elő, a végzett tevékenységet abba kell hagyni és a helyszín vagy lelet őrzése mellett értesíteni kell a jegyzőt, aki a területileg illetékes múzeum és a KÖH szakmai bevonásáról köteles gondoskodni. A bejelentési kötelezettség a felfedező, az ingatlan tulajdonosát, az építtetőt és a kivitelezőt egyaránt terheli. A múzeum 24 órán belül írásban köteles nyilatkozni a munka folytathatóságáról. A szükséges beavatkozás költségeit (amennyiben időközben a KÖH nem regisztrált lelőhelyet a helyszínen) a feltárással jogosult intézmény köteles állni. (2001. évi LXIV. tv. 24. és 25. §; 18/2001 NKÖM rendelet 15. §) A lelet, illetve a lelőhely bejelentőjét jutalom illeti meg, amely nemesfémek esetében nem lehet kisebb a beszolgáltatott lelet nemesfém tartalmának piaci értékénél. A nyilvántartásban nem szereplő régészeti lelőhelyben vagy az onnan származó leletekben okozott kár, illetve ezek megsemmisítése ugyancsak büntetendő cselekmény (BTK hatálya alá esik). (2001. évi LXIV. tv. 26. §; 18/2001 NKÖM rendelet 16. §)

FELHASZNÁLT IRODALOM

Számos középkori és kora újkori forrásban találunk Vágra vonatkozó adatot. Mindezek jelentős része fellelhető a Magyar Országos Levéltárban. Ezen belül: a Diplomatikai Levéltár, és a Diplomatikai Fényképtár, a Kisebbségi és személyi fondok – P szekció, valamint a Magyar Kincstári Levéltárak E 156 (Urbaria et Conscriptioes), E 158 (Conscriptioes Portarum) emelendő ki. Értékesek lehetnek a 18-19. századi nemesi összeírások és a vármegyei közgyűlési jegyzőkönyvek és egyéb iratok (Magyar Országos Levéltár, Magyar Kamara Archivuma, Soproni Levéltár). Kiemelendők még az egyházlátogatási jegyzőkönyvek és a plébániai iratok (Győri Egyházmegyei Levéltár), valamint az evangélikus egyházi iratok (Evangélikus Országos Levéltár, Soproni Evangélikus Levéltár). Végül, de nem utolsósorban meg kell említeni Győr-Moson-Sopron megye Soproni Levéltárának anyagát.

Az oklevelek és iratok egy része ki van adva. A legfontosabb forráskiadványok Vág és környéke történetéhez: Sopron vármegye története. Oklevéltár. (szerk.) Nagy Imre. Sopron 1889-1891.; Hans Wagner - Irmtraut Lindeck-Pozza: Urkundenbuch des Burgenlandes und der angrenzenden Gebiete der Comitate Wieselburg, Ödenburg und Eisenburg I-IV. Graz-Köln-Wien 1955-1985.; A pápoci prépostság iratai. Schriften der pápocer Propstei. Szerk. Vajk Ádám. Győr, 2003. (A Győri Egyházmegyei Levéltár Kiadványai. Segédletek 2.); Hazai Ománytár (Codex diplomaticus patrius) I-VIII. Győr-Budapest 1865-1891.; Anjou-kori okmánytár I-VII. Szerk.: Nagy Imre-Nagy Gyula, Budapest 1878-1920.; Zsigmond-kori oklevéltár I-II. Összeállította: Mályusz Elemér. Budapest. 1951-1958. III-IV. Mályusz Elemér kéziratát kieg. és szerk.: Borsa Iván (A Magyar Országos Levéltár kiadványai II. Forráskiadványok). Budapest 1993-1994.; Tóth Péter: Sopron vármegye közgyűlési jegyzőkönyveinek regesztái I. (1579-1589) Sopron, 1994.; Turbuly Éva: Sopron vármegye közgyűlési jegyzőkönyveinek regesztái II. (1595-1608) Sopron, 2002.; Varga Imre: A rábaközi főesperesség egyházlátogatási jegyzőkönyvei 1696-97-ből. Arrabona 14. (1972) 283-317. Lőrincz Imre: A rábaközi főesperesség egyházlátogatási jegyzőkönyvei 1659-ből. Arrabona 16. (1974) 233-243.

Csánki Dezső: Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában III. Bp., 1897. 634.

Fényes Elek: Magyarországnak és a hozzákapcsolt tartományoknak mostani állapota statisztikai és geographiai tekintetben. I. Pest, 1836.

Vályi András: Magyarországnak leírása. III. Buda, 1799.

Németh Imre: Vág, sopronvármegyei község története. Pápa, 1931.

Pálffy Géza: A császárváros védelmében. A győri kapitányság története 1526-1598. Győr, 1999.

- Horváth Győző: Vág. In: Győr-Moson-Sopron megye kézikönyve. Győr, 1998. 877-878.
- Horváth Győző: Vág. In.: Győr-Moson-Sopron megye települései. Szerk.: Tuba László. Győr, 1994. 215-216.
- A Rábaköz térszerkezete. Szerk: Rechnitzer János. Csorna-Kapuvár, 1988.
- Timaffy László: Rábaköz és Hanság. Győr, 1991.
- Községi és városi pecsétek Győr-Moson-Sopron megyében a XVII-XVIII. században. Szerk.: Gecsényi Lajos. Győr, 1996.
- Belitzky János: Sopron vármegye története. Bp., 1938.
- Drinóczy György: Böngészet Sopron megye ismertetéséhez (1830-1847) Kézirat
- Csatkai Endre: Sopron és környéke műemlékei. Bp., 1956. 509.
- Soós Imre: Ósi sopronmegyei nemzetségek. Képek a sopronmegyei községek és családok történetéből. Sopron, 1942. 221-224.
- Kiss Lajos: Földrajzi nevek etimológiai szótára. Harmadik kiadás. Budapest, 1983. 496.
- Maksay Ferenc: Sopron vármegye birtokos társadalma a XVI. század közepén. Soproni Szemle 1979. 157-170.
- Herczegh Frigyes: Sopron vármegye története a Hunyadiak korában (1437-1490), Pannonhalma, 1928.
- Bél Mátyás: Sopron vármegye leírása I. Descriptio comitatus Semproniensis I. Sopron, 2001.
- Sopron és sopronvármegye ismertetője 1914-1934. Összeállította: Horváth László, Madarász Gyula és Zsadányi Oszkár. Sopron, 1934.

NYILATKOZAT

A településfejlesztési koncepció csak a fent leírtak figyelembe vételével és alkalmazásával felel meg az örökségvédelmi jogszabályoknak és hatósági előírásoknak.

A kulturális örökség miniszterének 4/2003 (II. 20.) NKÖM rendelete (6. § (1) bekezdés b. pontja) alapján a hatástanulmány elkészítésére jogosult a Tér-T-Rend Kft. A Tér-T-Rend Kft. megbízására a hatástanulmány régészeti szakterületi részét Takács Károly régész, történész készítette, aki az adott szakterületen felsőfokú végzettséggel rendelkezik.

Győr, 2005. július 7.

Takács Károly